

Sygn. akt I UZ 171/10

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lutego 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Halina Kuryło (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania H. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 lutego 2011 r.,
zażalenia organu rentowego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 19 października 2010 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 października 2010 r. oddalił apelację ubezpieczonej H. S. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 sierpnia w2010 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z daty 30 kwietnia 2010 r., w którym zakwestionowała sposób obliczenia przez organ rentowy wysokości przyznanej emerytury oraz nie obciążył odwołującej się kosztami zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania oparto na przepisie art. 102 k.p.c. i uzasadniono okolicznościami dotyczącymi stanu majątkowego skarżącej, jej trudną sytuacją finansową oraz niemożnością znalezienia pracy w ostatnich latach.

Na zawarte w wyroku rozstrzygnięcie o kosztach zastępstwa procesowego złożył zażalenie organ rentowy, zarzucając Sądowi drugiej instancji naruszenie prawa materialnego w postaci art. 102 k.p.c. poprzez jego zastosowanie w sprawie, mimo niezbadania przesłanek odstąpienia od obciążenia ubezpieczonej spornymi kosztami. Na tej podstawie żalący się wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i zasądzenie od odwołującej się na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia wskazano, że niezbędne jest rozważenie, czy w sprawie powinna mieć zastosowanie wyrażona w art. 98 k.p.c. zasada odpowiedzialności za wynik postępowania zamiast regulacji art. 102 k.p.c., która przewidziana jest dla szczególnych sytuacji, a ocena, czy zachodzą przesłanki odstąpienia od obciążenia strony przegrywającej spór kosztami procesu nie może być dowolna. W niniejszym przypadku twierdzenie Sądu Apelacyjnego o złym stanie majątkowym ubezpieczonej nie zostało poparte żadnymi argumentami. W sprawie brak jest jakichkolwiek dowodów na tę okoliczność, nawet w postaci przesłuchania strony. Tymczasem odwołująca się jest uprawniona do emerytury, stąd trudno zgodzić się z tezą, że nie jest ona w stanie ponieść kosztów zastępstwa procesowego swego przeciwnika w wysokości 120 złotych. Wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika, ustalone w granicach stawek opłat określonych w odrębnych przepisach i adekwatne do nakładu pracy pełnomocnika oraz stopnia zawiłości sprawy, należy zaś do kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Analizę prawidłowości zaskarżonego orzeczenia rozpocząć wypada od przytoczenia treści art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w przypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od wyrażonej w art. 98 § 1 k.p.c. zasady odpowiedzialności za wynik procesu. W odróżnieniu od regulacji art. 101 k.p.c.

cytowany przepis nie stwarza możliwości zasądzenia na rzecz strony przegrywającej proces zwrotu kosztów postępowania, lecz umożliwia jedynie nieobciążenie jej kosztami przeciwnika procesowego. Komentowany przepis jest szczególnym rozwiązaniem, niepodlegającym wykładni rozszerzającej, wykluczającym stosowanie wszelkich uogólnień, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1976r., IV PZ 61/76, LEX nr 7856 i z dnia 16 lutego 1981r., IV PZ 11/81, LEX nr 8307).

Art. 102 k.p.c. nie konkretyzuje pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, sądowni. Ocena ta następuje niezależnie od ewentualnego wcześniejszego zwolnienia strony od kosztów sądowych i ustanowienia dla niej adwokata lub radcy prawnego (postanowienia Sadu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2007 r., V CSK 292/06, LEX nr 232807 i z dnia 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, LEX nr 564753). Do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania omawianego przepisu można zaliczyć nie tylko te związane z przedmiotem sporu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1973 r., I CZ 122/73, OSNC 1974, nr 5, poz. 98) , a zwłaszcza jego precedensowym charakterem (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 1973 r., I PR 188/73, PUG 1973, nr 12, s. 413) oraz samym przebiegiem procesu, zwłaszcza gdy przegrywający spór prowadzi proces w sposób nielojalny, dążąc do przewlekłości postępowania i zwiększenia jego kosztów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1973 r., II CZ 210/73, LEX nr 7366),ale także dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony. W doktrynie wyrażany jest przy tym pogląd, że sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, iż strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia z mocy art. 102 k.p.c. od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, ale łącznie ze wspomnianą trudną sytuacją finansową wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego w rozumieniu powołanego przepisu (J. Bodio, J. Domendecki, A. Jakubecki, O. Marcewicz, P.

Telenga, M.P.Wójcik: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Oficyna, 2008, wyd. III). Warto zauważyć, że nie jest obowiązkiem sądu odstępowanie od zasady zwrotu kosztów z mocy z art. 102 k.p.c., jeśli nie dopatry się w sprawie przesłanek zastosowania tego przepisu. Sposób skorzystania z cytowanej normy prawnej jest bowiem suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego i od jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który przemawia za odstąpieniem, a jeśli tak, to w jakim zakresie, od reguły obciążania kosztami procesu strony przegrywającej spór (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2001 r., II UKN 581/00, LEX nr 567859 i z dnia 19 maja 2006 r., III CK 221/05, LEX nr 439151).

Przenosząc powyższe rozważania na płaszczyznę niniejszego sporu należy stwierdzić, że wszystkie wskazane okoliczności sprawy znalazły się w polu widzenia Sądu Apelacyjnego przy rozstrzygnięciu o kosztach procesu.

Wbrew twierdzeniom organu rentowego sytuacja majątkowa ubezpieczonej, jako przesłanki odstąpienia przez Sąd drugiej instancji od zasady odpowiedzialności strony za wynik sprawy w zakresie kosztów procesu, znajduje odzwierciedlenie w materiale dowodowym sprawy. Z zamieszczonych w aktach emerytalnych odwołującej się wynika bowiem, iż od 1996r. nie wykonywała ona działalności zarobkowej stanowiącej tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym i dostarczającej stronie własnych środków utrzymania. Z kolei przyznana jej z mocy zaskarżonej decyzji emerytura wynosi 931,73 złote brutto, a po odliczeniu zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne – 798,87 złotych. Trudno zatem z tak niskiego świadczenia czynić oszczędności na pokrycie ewentualnych kosztów procesu, a wynagrodzenie pełnomocnika strony przeciwnej za udział w postępowaniu apelacyjnym, nawet w minimalnej stawce 120 złotych, jest kwotą znaczącą w relacji do dochodów ubezpieczonej.

Nie podzielaając zarzutów żalącego się, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁴ w związku z art. 398²¹ oraz art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł o oddaleniu zażalenia.